

דעה קדומה - תקציר

בפרק זה נעסוק בשאלות:

- מהן דעות קדומות?
- מה ההבדל בין דעות קדומות ובין עמדות רגילות?
- כיצד נוצרות דעות קדומות ומדוע הן כה שכיחות וקשה להכחידן?
- האם יש קווי אישיות מיוחדים המשותפים לבעלי דעות קדומות וקיצוניות?

דעה קדומה היא לרוב עמדה שלילית כלפי חברים השייכים לקבוצה מסוימת.

דיעה קדומה מבוססת על הכללה כלפי קבוצה מסוימת על בסיס מין, גזע, גיל, לאום, צבע עור וכו'. האדם מסיק מסקנה הנוגעת לקבוצה ללא הכרות עימה או על בסיס מה שידוע לנו על מספר קטן של אנשים בני אותה קבוצה. **קטגוריזציה** - היכולת לסווג, לקבץ, למיין ולעשות הכללות נחשבות להתקדמות בהתפתחות החשיבה אצל ילדים קטנים, אבל זה גם הבסיס ליצירת סכמות ודעות קדומות.

דיעה קדומה היא עמדה. בהיותה עמדה, כוללת הדעה הקדומה את שלושת מרכיבי העמדה:

מרכיב קוגניטיבי – הערכה שלילית כלפי קבוצה מסוימת; מחשבה, אמונה.

מרכיב רגשי – רגשות שליליים כלפי חברי קבוצה מסוימת;

מרכיב התנהגותי – נטייה להתנהג בדרך שלילית או כוונות כאלו, כלפי קבוצה מסוימת.

על-פי-רוב, דעה קדומה מבוססת על תפיסה מוטעית - **סטריאוטיפ**, המניחה שלכל חברי הקבוצה יש אפיונים מסוימים והתנהגות אופיינית.

הדעה הקדומה מתפתחת לרוב כלפי קבוצות אתניות ומיעוטים. לרוב, דעות קדומות מתפתחות

בעקבות קונפליקטים הנוצרים בין קבוצות הנאבקות על שליטה במשאבים. יצירת דעה קדומה

מאפשרת שליטה של קבוצה אחת על קבוצה אחרת.

דעות קדומות מספקות גם צרכים פסיכולוגיים, כדוגמת הצדקת התנהגות הסותרת עמדה. למשל,

אפליה כלפי קבוצת מיעוט, אשר נתפסת כנחותה. צורך אחר המסופק באמצעות דעות קדומות הוא

הצורך בכוח ובביטוי של תוקפנות, אשר בא לידי ביטוי בשליטה על קבוצה אחרת.

מקובל לראות בדעה קדומה סכימה חברתית המארגנת מידע, וככל סכימה שנרכשה קשה מאוד

לשרשה.

דעה קדומה גורמת לנו לייחס תכונות וקווי אופי לכל אחד מחברי הקבוצה, בלי להתחשב בשוני הקיים

בין אדם לאדם באותה קבוצה. לדוגמא, למשה יש דעה קדומה כלפי מובטלים: הוא חושב שכולם

עצלנים. הוא מייחס את תכונת העצלנות לכל המובטלים בלי להתחשב בשוני הקיים בין אדם לאדם

בקבוצה זו. כמו למשל, בין אלה המעוניינים לקבל עבודה, לבין אלה המעוניינים לקבל קצבת אבטלה

בלי לעבוד.

ביסוד הדעה הקדומה מונחת קטגוריזציה של אנשים על סמך הפרזה בדמיון בין הפרטים המשותפים

לקבוצה ומהפרזה בשוני בין המשותפים אליה לבין אלו שאינם משתייכים. לכן, כל מי שנמנה על קבוצה

המוערכת בצורה שלילית, הוא בהכרח שלילי בגלל עצם שייכותו לקבוצה. באופן דומה, אם הקבוצה

אהודה, קשה לנו לקבל שמי מחבריה מסוגל לעשות מעשה רע. כל קבוצה רוצה לתפוס את עצמה טובה

ממתחרותיה.

הדעה הקדומה הנובעת מקטגוריזציה של קבוצות משפיעה גם על ייחוס סיבה. אנו נוטים לייחס להתנהגות רצויה של אנשים, בקבוצתנו (קבוצת הפנים), סיבות יציבות ופנימיות, אך להתנהגות רצויה של אנשים בקבוצות אחרות אנו נוטים לייחס סיבות חיצוניות. דוגמא: סטודנטים מאוניברסיטת הונג קונג תלו את הצלחתם לזכות במשרות טובות בסיום לימודיהם בכישרונם, בעוד סטודנטים מאוניברסיטאות אחרות תלו את הצלחת הסטודנטים מהונג-קונג, בכך שיש להם קשרים אישיים טובים יותר עם אנשי עסקים.

פסיכולוגים העוסקים בחקר דעות קדומות מצאו גורמים רבים להיווצרותן. אנו נעסוק בארבע מהן: קונפליקט בין קבוצות, צרכים פסיכולוגיים, למידה חברתית וקורלציה מדומה.

קיימים מספר תנאים לצמצום דעות קדומות:

1. מטרה משותפת
2. שוויון בין הקבוצות בסטאטוס חברתי, כלכלי או בתפקיד.
3. המגע אמור להיות בלתי פורמאלי כדי שחברי הקבוצות יכירו זה את זה באופן אישי.
4. המגע צריך להתקיים בחסות נורמות של שוויון.
5. יחסי הגומלין אמורים להתקיים בדרך שתאפשר סתירה של אמונות סטריאוטיפיות שליליות, אחד כלפי השני.
6. האנשים צריכים לתפוס זה את זה כמיצגים את קבוצת השייכות שלהם, כדי שיוכלו להכליל את המגע הנעים שהם חווים לאנשים אחרים ולסיטואציות אחרות.

מהי דעה קדומה ?

דעה קדומה היא מקרה פרטי של עמדה, ולכן דעה קדומה מוגדרת: **עמדה, שלילית לרוב, כלפי חברים בקבוצה מסוימת.** למשל: כלפי יהודים בגלות הובעו דעות קדומות מצד הגויים. הגויים הסבירו את השפל הכלכלי בכך שהיהודים מלווים בריבית קצוצה. מדוגמה זאת אנו רואים שהשתייכותו של האדם לקבוצה מסוימת (יהודים), מקנה לו אוטומטית את תכונותיה של הקבוצה ומכוונת את אופן תפיסתנו אדם זה.

הדעה הקדומה מאופיינת בהגזמה של הדמיון בין חברי הקבוצה, וגם בהגזמה של ההבדלים בינם לבין אלה שאינם משתייכים לקבוצה.

קבוצת פנים וקבוצת חוץ

בהבחנה בין שתי הקבוצות משתמשים במושגים: קבוצת פנים וקבוצת חוץ:

קבוצת החוץ היא זאת שמביעים כלפיה דעה קדומה. מידת הדמיון בין חבריה רבה, ומידת השוני בינה לבין אנשי **קבוצת הפנים** גבוהה אף היא.

הבחנה זאת משרתת שלוש מטרות:

1. מאפשרת לנו לייחס תכונות לאנשי **קבוצת החוץ** ולדעת כיצד להתייחס אליהם, משום שהם זהים בעינינו, ומשום שהתנהגותם צפויה. על-פי מחקרים, לא רק שאנו מכלילים לגבי תכונות אנשי קבוצת החוץ, אלא שאנו מתארים אותם באמצעות טווח מצומצם של תכונות, מפרשים את

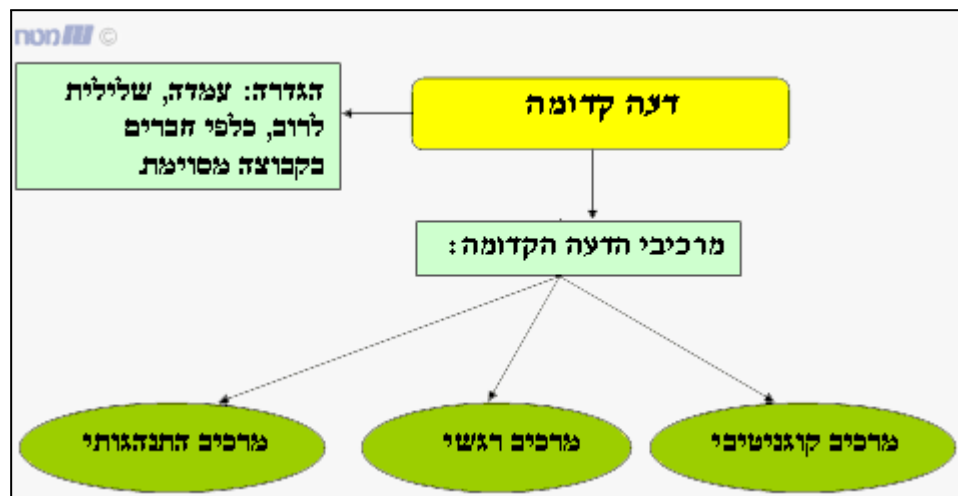
התנהגותם באופן סטריאוטיפי ומייחסים להצלחתם סיבתיות חיצונית (ולא פנימית, כמו שאנו מייחסים להצלחת אנשי קבוצת הפנים).

2. מחדדת את ייחודיות אנשי קבוצת הפנים.

3. מחזקת את תחושת השייכות לקבוצת הפנים של האדם, המביע דעה קדומה.

מרכיבי הדעה הקדומה

כבכל עמדה, גם בדעה הקדומה שלושה מרכיבים: מרכיב קוגניטיבי, מרכיב רגשי ומרכיב התנהגותי.

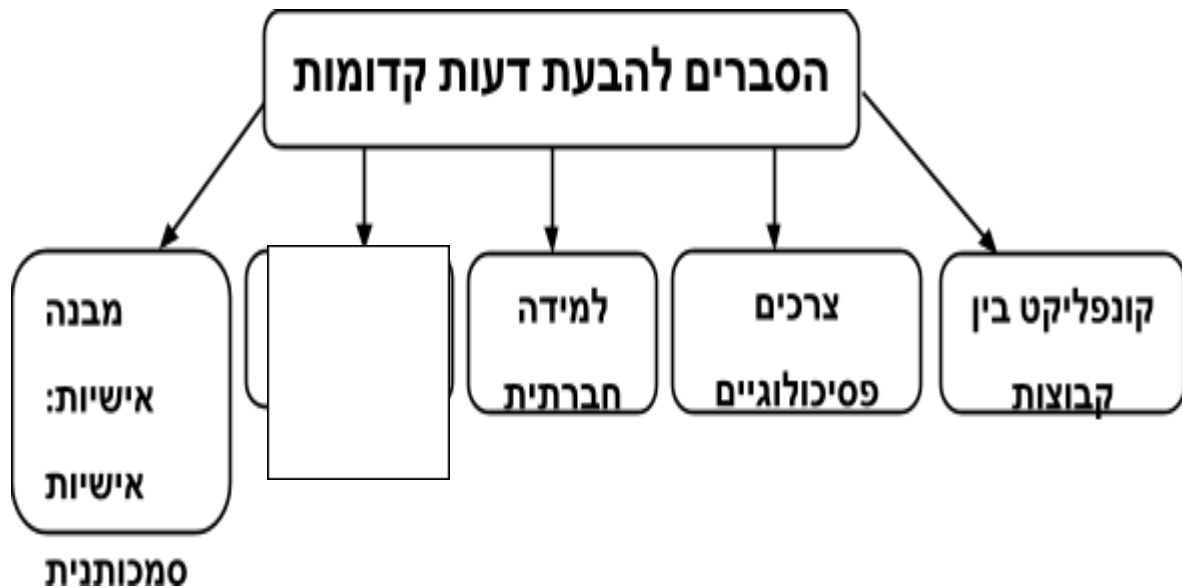


נדגים זאת על הדעה הקדומה הבאה:

כל מרכיבי המשקפיים הם אינטלגנטיים

- **המרכיב הקוגניטיבי** מכיל את המחשבות שלנו על הגורם, שהדעות הקדומות מובעות כלפיו. במקרה שלנו: אני חושב/ת שכל מי שמרכיב משקפיים הוא בעל אינטליגנציה גבוהה.
 - **המרכיב הרגשי** מכיל את הרגשות כלפי נשוא העמדה, כגון: משיכה, דחייה, סלידה וכדומה. ובמקרה שלנו: אני נמשך/ת לאנשים המרכיבים משקפיים.
 - **המרכיב ההתנהגותי** מכיל את הנטייה שלנו להתנהג בדרך זו או אחרת כלפי נשוא העמדה. ובמקרה שלנו: הנטייה להתחבר/להתיידד עם אנשים המרכיבים משקפיים.
- אם כן, לפנינו דעה קדומה. שימו לב שהמייחד אותה הוא שלמרות תפיסתנו את הדעות הקדומות כשליליות, בדוגמה זאת הדעה הקדומה היא חיובית.
- **סטריאוטיפ** - תפיסה שלילית בדרך כלל, כלפי קבוצה חברתית - מכיל את המרכיב הקוגניטיבי בלבד של הדעה הקדומה, ולכן קל יותר לשנותו מאשר את הדעה הקדומה.
 - **אפליה** היא הביטוי בפועל של המרכיב ההתנהגותי.

כיצד נוצרות דעות קדומות ?



את הסיבות להיווצרות דעות קדומות אפשר לחלק לארבע קבוצות עיקריות:

1. דעות קדומות הן תוצאה של קונפליקט בין קבוצות.
2. דעות קדומות נוצרות בלמידה של חיקוי ושל הזדהות.
3. דעות קדומות הן תוצאה של צרכים פסיכולוגיים שיש לספקם: הצורך בכוח, הצורך בהבעת תוקפנות והצורך בהצדקה עצמית.
4. דעות קדומות הן ביטוי של אישיות הפרט.

קונפליקט בין קבוצות

הדברים שבני אדם מעריכים (כסף, עבודה, מעמד, מזון, אדמה), אינם מצויים בשפע, ולפיכך אין די מהם לכולם. התוצאה היא תחרות בין בני האדם על השגת אותם משאבים. תחרות בין שתי קבוצות על משאבים מוגבלים מהווה קרקע פורייה להיווצרותן של דעות קדומות. ניתן להניח, כי ככל שהתרות

מתמשכת או שהמשאב נדיר / חשוב יותר, כך מתחזקות הדעות הקדומות.

הניסוי של שריף (1961) על קונפליקט בין קבוצות (בשיטת תצפית ישירה וראיונות)

השערות המחקר

- יחידים שלא היה קשר ביניהם שפועלים בתלות הדדית, לשם השגת מטרה משותפת, ייצרו במשך הזמן "קבוצה", הבאה לידי ביטוי בתפקידים ונורמות.
- כאשר 2 קבוצות נפגשות להשגת מטרה שרק אחת יכולה להשיג, יתפתחו יריבות וסטיגמות, תגבר הלכידות הפנימית, ויתבצע שינוי בתפקידים בתוך הקבוצות.
- הפצת מידע חיובי, הפנייה לערכים מוסריים ומפגשים בין מנהיגים, יפחיתו את היריבות.

מהלך הניסוי

בשלב הראשון, נשלחו ילדים בני 11-12 מבתי ספר שונים, בני המעמד הבינוני ומנת משכל ממוצעת, למחנה קיץ. הילדים הגיעו בשני אוטובוסים שונים, כדי לצור שתי קבוצות שונות. ובתקופה הראשונה, ערכו מספר פעילויות מחנאיות בתוך הקבוצות (טיולים, שחייה, בישול, ארגון המחנה ועוד). כל קבוצה גיבשה לעצמה זהות ונורמות. למשל: נורמה של "לא לקלל" נוצרו בדיחות וסודות, ו"זהות" שבאה לידי ביטוי במציאת שם לקבוצה.

בשלב השני, הובטח פרס (מדליה ואולרים) רק לקבוצה המנצחת במשחק תחרותי. המשאב הנדיר היה הזכייה בתחרות. התפתחה יריבות: עלבונות, התגרויות, כינויי גנאי, האשמות וחבלות במתקנים של קבוצה אחת לרעותה.

בשלב השלישי, נוסו מספר פתרונות כדרכים מקובלות לפתרון סכסוכים: נערכו מפגשים בין חברי הקבוצות, אך הם לא הצליחו לפתור את הסכסוך שנוצר! רק כאשר ניסחו מטרות-על (מטרה שרק שיתוף פעולה מסוגל להביא להשגתה) הפסיקה היריבות, והחלו שיתופי פעולה ויחסי חברות חדשים. בהתחלה - באופן זמני. ולאחר שהמטרה הושגה - חזרו לריב! בהמשך: בגלל ריבוי מטרות העל - נוצרה השפעה מצטברת. הפעילות להשגת מטרות העל נמשכו 6 ימים. במהלכם תיקנו את מתקן המים שחובל ע"י החוקרים, אספו/תרמו כסף לצפייה בסרט שאהבו וחילצו את משאית המזון שנתקעה. בסיום המחקר העדיפו ילדים לחזור שלא על פי חלוקת האוטובוסים הראשונית, אלא עם חברים שהכירו מהקבוצה השנייה. תופעה זו הצביעה על ביטול הדעות הקדומות שהתגבשו בתחילת המחקר.

מסקנות המחקר

- יריבות אינה תוצאה של הפרעה נפשית.
- שיתוף פעולה וערכים דמוקרטיים ומוסריים, לא מוכללים ולא מעוברים ליחסים עם קבוצות אחרות.
- מנהיג שנוצר בשלב של הקמת קבוצה, מוחלף במציאות של סכסוך בין קבוצות.
- מפגשים בין מנהיגים, אינם מועילים לפתרון סכסוכים.
- כדי לפתור סכסוך יש ליצור מטרות על.

כאשר האינטראקציה בין הצדדים צריכה להתבסס על שבירה של סטריאוטיפים הדדיים, כאשר כל הצדדים נתפסים כמייצגים קבוצות, המגע יהיה לא פורמלי ויתבסס על שוויון.

ביקורות:

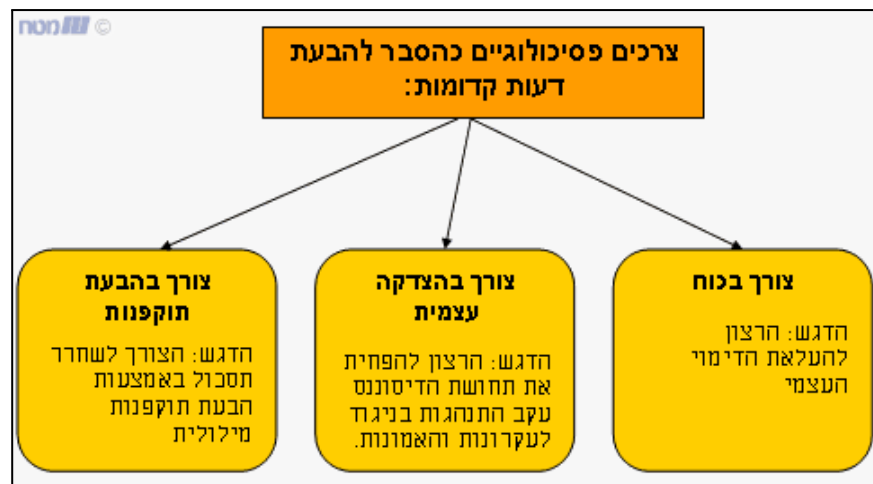
- המחקר נעשה בקרב אנשים בני אותו מעמד והשכלה וגיל. אשר היה ביניהם בסיס של שוויון, ולכן **הצליחו** לפתור את הסכסוך, באמצעות השגת מטרות-על רבות.
- הקונפליקט שהוצג בניסוי היה קונפליקט צעיר יחסית. במציאות הקונפליקטים הם ארוכים הרבה יותר.
- הפער בין מחקר למציאות - במחקר של שריף יצרו נסיבות מלאכותיות, ולכן היה קל לגשר על הפערים.
-

למידה חברתית

תיאוריות הלמידה גורסות כי למידת תגובה מתרחשת בעקבות מתן חיזוקים (חיוביים או שליליים). על-פי תיאוריית ההתניה האופרנטית תגובה שתחזק - תגבר. על-פי תיאוריית הלמידה החברתית של בנדורה, די שנצפה במודל מקבל חיזוק על התנהגות כלשהי, כדי שתגבר הנעתנו לחזור על התנהגות זאת מתוך ציפייה לחיזוק הנצפה. המודל יכול להיות אדם בסביבתנו אך גם אמצעי התקשורת, כי יש להם השפעה רבה. אם כך, גם את הדעות הקדומות, ככל התנהגות, אפשר ללמוד באותו האופן. עם זאת, אין הכרח שהלמידה תהיה ישירה. עמדות, ובכללן דעות קדומות, נרכשות גם באמצעות צפייה במודל, המקבל חיזוק על הבעת עמדות או דעות קדומות אלה. החיזוק הישיר שקיבל המודל, יהווה עבור הצופה חיזוק נצפה.

מחקר הבובות: האם דעות קדומות נלמדות באמצעות למידה חברתית? על פי גישת הלמידה החברתית נרכשות דעות קדומות באמצעות תהליך החיקוי. המודלים הם בדרך כלל הורים, חברים ואמצעי התקשורת. את ההוכחה לטענה זאת ניתן לראות במחקרם של **קלארק וקלארק (1947)** ובמחקר השחזור של **הרבה וגרנט (1970)**: מחקר הבובות. שאלת המחקר בדקה: האם דעות קדומות נלמדות באמצעות למידה חברתית? למחקר שתי גרסאות: הראשונה - משנת 1947, והשנייה - משנת 1970. החוקרים חשפו ילדים שחורים לבובות שחורות ולבנות, וביקשו מהם לבחור את הבובות שירצו לשחק בהן. התוצאות: בשנת 1947 הממצאים הראו שהילדים בחרו בבובות הלבנות. בשנת 1970 הממצאים הראו שהילדים בחרו בבובות השחורות. כיצד ניתן להבין את ממצאי המחקר הסותרים? על אף שלכאורה נראה שהשערת המחקר לא אושרה, אין זה כך, אלא להפך: את השינוי בבחירתם של הילדים ניתן להסביר בשינוי עמדות בחברה, אשר מתבטא גם בצבע הבובות שבחרו הילדים. כך ממצאי המחקר דווקא מחזקים את גישת הלמידה החברתית ולא סותרים אותם: בשנת 1947 לבן נחשב יפה, ולכן הילדים בחרו בבובות לבנות. למעשה, **הילדים הפנימו את הדעות הקדומות כלפי השחורים**. לעומת זאת, בשנות ה-70 השתנו הנורמות - שחור נחשב יפה, ולכן הילדים בחרו בבובות שחורות. במהלך שנות ה-60 הושקע בארה"ב מאמץ רב בשינוי הדימוי העצמי של השחורים וכמו כן, בשינוי עמדות הלבנים כלפיהם ואף נטבעה הסיסמא "שחור הוא יפה" (black is beautiful). עקב כך חל שינוי גם בדעות הילדים השחורים.

צרכים פסיכולוגיים



שלושה צרכים פסיכולוגיים מועלים על-ידי החוקרים כמסבירים דעות קדומות.

צורך בכוח - אדם נוקט בדעה קדומה, כדי לרומם את הערכתו העצמית. הצורך בכוח כהסבר להבעת דעות

קדומות מתמקד בצורך בכוח נפשי (ולא בכוח פיזי). אם כן, הדימוי העצמי של הפרט הוא העיקר. ההנחה היא שכאשר יש איום על הדימוי העצמי והפרט חש דימוי עצמי נמוך, הוא יונע לחפש דרכים להעלות את דימוי העצמי.



אחת הדרכים האלה היא איתור קבוצה, שהיא בדרך כלל בעלת מעמד חברתי נמוך, והבעת [דעות קדומות](#) כלפיה. כך האדם מעלה את דימוי העצמי, שכן הוא חש מעל קבוצה זאת.

צורך בהצדקה עצמית - אדם נוקט בדעה קדומה כדי להצדיק את מעשיו הנוגדים לעקרונותיו המוסריים.

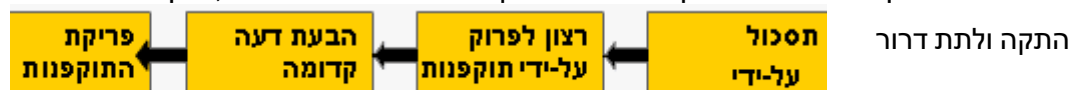
כאשר אדם חש פער או אי התאמה בין שתי אמונות או בין שתי תפיסות, הוא יחווה תחושת [דיסוננס](#) קוגניטיבי. מכיוון שהאדם אינו מעוניין לחוות את תחושת הדיסוננס, הוא מחפש דרכים להפחיתו. אחת הדרכים להפחתת הדיסוננס היא הבעת דעות קדומות: כאשר האדם מתנהג באופן הנוגד את תפיסתו המוסרית, הוא עשוי לנסות להפחית את הדיסוננס באמצעות הבעת דעה קדומה כלפי הגורם שהתנהג אליו באופן לא ראוי. דעות קדומות אלה יצדיקו את התנהגותו,



והדיסוננס יפחת. דוגמה: אדם, אשר מתנהג באופן לא ראוי לעובד משק-בית בביתו (מעסיקו בתנאים מחפירים מבחינת שעות עבודה ושכר), עשוי להביע דעה קדומה נגד עובד זה: "הרי הוא אינו כשיר לכלום. לולא העסקתיו - היה גווע ברעב", וכך, בעזרת ההצדקה העצמית, הוסיף האדם גורם קונסוננטי, אשר יפחית את תחושת הדיסוננס שלו.

צורך בהבעת תוקפנות (תיאוריית "השעיר לעזאזל") - התוקפנות הנובעת ממצבי תסכול מופנית בלבוש של

דעות קדומות כלפי קבוצות מיעוט המאופיינות בחולשה. התיאוריה של פרויד ותיאוריות הלמידה החברתית מתייחסות ליצר התוקפנות והצורך בהבעתו. כל התיאוריות האלה מדגישות את הצורך לרסן את הבעת התוקפנות, כצורך של החברה למנוע אי סדר ולהמשיך את הישרדותה. מול צרכי החברה היחיד עשוי לעמוד, כשבאמתחתו אין כלים לטיפול בצורך שלו להביע תוקפנות כלפי הגורם לתסכול, ולכן הוא עשוי לבצע



לתוקפנות על-ידי הפנייתה לגורם חלש יותר. אך מכיוון שהחברה תביע התנגדות לתוקפנות פיזית, תקבל התוקפנות ביטוי באמצעות הבעת דעות קדומות (תוקפנות מילולית) כלפי קבוצה חלשה.

אישיות סמכותנית (אוטוריטטיבית)

גם אישיותו של הפרט יכולה להסביר התנהגויות שונות. ואכן, יש חוקרים הסבורים שדעות קדומות הן כתוצר של אישיות הפרט. לא כל אדם נוטה להבעת דעות קדומות בתדירות גבוהה אלא רק אנשים, אשר אובחנו כבעלי סגנון אישיות המכונה: **אישיות סמכותנית**.

להסבר זה הגיעו אֶדוֹרְנוֹ וְעִמִּיתָיו (1950), לאחר שחקרו את המקורות לעוינות כלפי היהודים בזמן מלחמת העולם השנייה (שאלונים, ראיונות וחקר מקרים). בדיקתם העלתה שהסיבה לעוינות ולהבעת הדעות הקדומות כלפי היהודים מקורה ב**אתנוצנטריות תרבותית**¹, דהיינו: **הנטייה לראות באור חיובי את מי ששייך לתרבותך, ולראות באור שלילי את מי שתרבותו שונה משלך**.

לפי החוקרים, אין קשר בין אנטישמיות לבין התנהגות היהודים. דעות קדומות נוצרות אצל הפרט בגלל אישיותו ולא בגלל האפיונים או התכונות של הקבוצה, שהדעות הקדומות מתייחסות אליה.

לצורך זה פיתחו אדורנו וחבריו אמצעי למדידת האישיות הסמכותנית. אמצעי זה נקרא **סולם פשיזם (F-scale)**, והוא בנוי משאלות המתייחסות למרכיבי **האישיות הסמכותנית**. אדם המקבל ציון גבוה באוסף תכונות זה, מאופיין בתסמונת של אישיות סמכותנית. במחקר של מילגרם, שבו נתבקשו נבדקים לתת שוק חשמלי למשתפי פעולה, השוו נבדקים שצייתו לסמכות לנבדקים שלא צייתו ונצא הבדל מובהק בציונים שלהם בשאלון הסמכותנות. הנבדקים שצייתו היו בעלי ציון גבוה יותר, באופן משמעותי, מהנבדקים שלא צייתו.

מה הם מאפייני האישיות הסמכותנית ?

בעל דעות קדומות; צייתן; נכנע לסמכות בצורה עיוורת; מגנה כל אדם הסוטה מהנורמות השמרניות; מגלה חוסר סבלנות כלפי חולשה (גם שלו עצמו); חשדן; דוגל בהענשה (בדרך כלל על אותם פשעים עליהם נענש בילדותו, או שחש שמגיע לו להיענש עליהם...); מעריך את הוריו בצורה עיוורת ונוטה לעוות את המציאות, כאשר ייתקל במידע המציג את הוריו באור שלילי; בעל דעות קדומות וחשיבה סטריאוטיפית; נוטה להתחבר עם אנשים במעמד גבוה ואינו יוצר מערכת קשרים אינטימי

יציבותן של דעות קדומות

אחת השאלות המעניינות, הקשורה בדעות קדומות, היא: האם אנו נוטים לשנות דעות קדומות ומוכנים לשנות אותן, או שמא לדעות הקדומות יש נטייה לשמר את עצמן? בדיון אקדמי בשאלה זאת נביע, מן הסתם, פתיחות יתרה (אחרת נחוה דיסוננס קוגניטיבי...). אך מה קורה בפועל ?

סכמה חברתית - דעה קדומה היא, למעשה, סכמה חברתית, משום שהיא מכילה מידע על קבוצות חברתיות. כבכל סכמה, גם בדעה הקדומה, אנו נוטים להתייחס למידע, המתאים לסכמה ומחזק אותה. אך גם למידע הסותר את הסכמה, משום שעלינו ליישב את הסתירה, ועל-ידי כך לקשר מידע זה לסכמה

¹ אתנוצנטריות (הגדרה של הפסיכולוגיה החברתית) – עמדה אוהדת כלפי אנשים שתרבותם דומה ועמדה דוחה כלפי אנשים שתרבותם שונה (הפרט מתייחס לתרבותו כעליונה ולתרבויות שונות כנחותות).

במחקר של שטרנהל (1984) על שימור דעות קדומות, נמצא כי כאשר קיים מידע הסותר את הסכמה (הדעה הקדומה) נוטה הפרט להקדיש לו תשומת לב מיוחדת על מנת שישתדר עם הסכמה. המידע הסותר אינו משנה את הדעה הקדומה.

במהלך המחקר, תארו החוקרים לנבדקים אדם בעל התכונות הבאות: תוקפנות, חוסר התחשבות ויושר, ובכך הם יצרו דעה קדומה כלפיו. לאחר מכן ניתן לכל נבדק לקרוא סיפור, המתאר את התנהגותו של אותו אדם. בחלק מן הסיפורים התאימה התנהגותו לדעה הקדומה שתוארה, בחלק אחר, הוא פעל בניגוד לה ובחלק נוסף, הוא התנהג באופן ניטרלי, או ללא קשר לתיאור. החוקרים מדדו את משך הזמן שנדרש לנבדקים כדי לקרוא את ההתנהגויות המתוארות בסיפורים.

נמצא שהנבדקים הקדישו יותר זמן לקריאת הסיפורים אשר סתרו את הסכמה, כלומר, לסיפורים שתוארו את האיש בתור אדם עדין, מתחשב ולא אמיץ. מאוחר יותר, כאשר התבקשו הנבדקים להיזכר בהתנהגותו, הם זכרו טוב יותר את ההתנהגויות הסותרות את הסכימה, מאשר את התנהגויות התואמות, או הניטרליות.

דרכים ליישוב הסתירה ?

א. התעלמות מהמידע הסותר , ב. חוסר קליטה של המידע , ג. עיוות המידע באופן שיתאים לסכמה דוגמה: "בלונדיניות הן טיפשות" - אם אנו מאמינים בדעה הקדומה הזאת ונפגוש נערה בלונדינית, שהישיגה הטובים בלימודים בולטים במיוחד - לפנינו מידע סותר. איך נפתור את הסתירה? דרך אחת: נתעלם מהישיגה של הנערה. דרך אחרת: נעוות את המידע באופן שיתאים לדעה הקדומה (למשל: "הישיגה נובעים מן הקשרים שלה עם אנשים המקדמים אותה").

כך אנו יוצרים הטיה שמרנית של הסכמה. **שינוי דעות קדומות הוא תהליך קשה מאוד. קושי זה גורם לנו, בין היתר, להקדיש זמן רב למידע סותר, במטרה להבין את הסתירה ולשמר את הדעה הקדומה שלנו.**

לסיכום הרעיונות המרכזיים בפרק זה היו:

1. דעה קדומה היא עמדה שלילית בדרך-כלל כלפי חברים השייכים לקבוצה מסוימת. על-פי-רוב דעה קדומה מבוססת על תפיסה מוטעית (סטראוטיפ), והיא מתפתחת כלפי קבוצות אתניות ומיעוטים.
2. לרוב דעות קדומות מתפתחות בעקבות קונפליקטים הנוצרים בין קבוצות הנאבקות על שליטה במשאבים. יצירת דעה קדומה מאפשרת שליטה של קבוצה אחת על אחרת.
3. דעות קדומות מספקות גם צרכים פסיכולוגיים, דוגמת הצדקת התנהגות הסותרת עמדה. למשל, אפליה כלפי קבוצת מיעוט, הנתפסת כנחותה. הצורך בכוח ובביטוי של תוקפנות בא לידי ביטוי בשליטה על קבוצה אחרת.
4. מקובל לראות בדעה קדומה סכמה חברתית, וככל סכמה שנרכשה קשה מאוד לרשה.
5. אנשים בעלי צרכים מסוימים ובעלי מבנה אישיות מסוים נוטים יותר לטפח דעות קדומות.

אנשים אלו מאופיינים בציות עיוור לסמכות, בהערצה להורים, בנוקשות ועוד. ניתן למדוד אישיות סמכותנית באמצעות סולם המכונה F-Scale, ובו תשעה מרכיבי אישיות מרכזיים.

והמחקרים:

- המחקר של שריף (Sherif, 1961) על קונפליקט בין קבוצות
- המחקר של קלארק וקלארק (Clark & Clark, 1947) על למידה חברתית ברכישת דעות קדומות
- המחקר של הרבה וגרנט (Herba & Grant, 1970), ששחזר מחקר על תגובות ילדים לתמונות של שחורים ולבנים
- המחקר של שטרנהל (Sternhal, 1984) על שימור דעות קדומות
- המחקר של אדורנו (Adorno, 1950) על דעות קדומות